

Sportowe Rajdy Konne – mało znany kierunek użytkowania w Polsce

Cz. I. Specyfika dyscypliny

Grażyna Polak

Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy, Krajowy Ośrodek Koordynacji ds. Zasobów Genetycznych Zwierząt, ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa

Sportowe Rajdy Konne są dyscypliną jeździecką, która ma na celu wykazanie predyspozycji konia do pokonywania długich dystansów z dużą szybkością i pod dużym obciążeniem. Korzeni rajdów można doszukiwać się wśród ludności zamieszkującej Półwysep Arabski, gdzie nieświadomymi ich prekursorami były prawdopodobnie plemiona Beduinów (Richardier, 2002 a). Doskonalili żyjące tam konie tak, aby stały się szybkie i wytrzymałe. Stworzyli w ten sposób rasę, dzięki której dużo później możliwe było uszlachetnienie wielu lokalnych populacji i powstanie prawie wszystkich kulturalnych ras na świecie.

Wiele wieków później w Europie rozwinęła się konkurencja polegająca na organizowaniu długich, wielodniowych wyścigów (np. Paryż – Moskwa czy Paryż – Wiedeń), których celem było również sprawdzenie wytrzymałości, ale koni wykorzystywanych w wojsku (Martinelli, 2001). W jednym z takich wyścigów brała udział polska klacz, wyhodowana w majątku księżąt Tarnowskich w Chorzelowie, która dosiadata przez oficera wojska austriackiego pokonała trasę liczącą 288 km w 2 dni w temperaturze -19°C , co może świadczyć o jej wytrzymałości.

Jako dyscyplina Sportowe Rajdy Konne powstały w latach 50. XX w. w Stanach Zjednoczonych, gdzie rozgrywano zawody o nazwie Tevis Cup, będące sportową wersją XIX-wiecznej poczty konnej – Pony Express. W latach 70. idea została przeniesiona do Europy, początkowo do Hiszpanii, następnie Francji, gdzie zdobyła największą popularność.

Niebagatelne znaczenie dla powstania i rozwoju dyscypliny miały konie arabskie. Liczne badania potwierdziły fakt, że ze względu na specyficzną budowę organizmu mają one największe predyspozycje do pokonywania długich, ciężkich dystansów z dużą szybkością (Strzelec, 2000; Richardier, 2001, 2002 ab; Trachsel i in., 2016).

Wzrost zainteresowania tą dyscypliną doprowadził do powstania w 1979 r. Europejskiej Konferencji Długodystansowych Rajdów Konnych – ELDRIC (Endurance Long Distance Ride Conference) (Szarska, 2004). Celem ELDRIC było opracowywanie statystyczne wyników i ich upowszechnianie. Lata 80. przyniosły dalszy rozwój; w 1984 r. na południu Francji odbyły się pierwsze Mistrzostwa Europy, w 1986 r. we Włoszech w Patroni del Vivaro pierwsze Mistrzostwa Świata, a w 1990 r. rajdy pojawiły się na Światowych Igrzyskach Jeździeckich w Sztokholmie. W tym samym roku odbyły się pierwsze Mistrzostwa Polski.

Znaczącą rolę w rozwoju rajdów miały państwa Bliskiego Wschodu, dzięki którym nastąpił znaczny napływ środków finansowych oraz wzrost rangi dyscypliny na całym świecie. Obecnie obok skoków przez przeszkody, ujeżdżenia, wkkw, powożenia, woltyżerki i reiningu – Sportowe Rajdy Konne podlegają Międzynarodowej Federacji Jeździeckiej (FEI).

W 2016 r. na świecie zostało sklasyfikowanych blisko 6000 zawodników i ponad 10 tys. koni, które – szacunkowo – pokonały łączny dystans ponad 2 mln km (FEI, 2016).

Tuż przed startem do rajdu CEI w Vittel, Francja, 2008
Just before the start to the CEI ride in Vittel, France, 2008

Start grupy polskich zawodników podczas rajdu CEI w Vittel, Francja, 2008
Start of Polish competitors group during the CEI ride in Vittel, France, 2008

Zasady rozgrywania

Konkursy w dyscyplinie Sportowych Rajdów Konnych są rozgrywane według przepisów międzynarodowych (FEI, 2016) lub krajowych (PZJ, 2017 a). Celem rajdu jest jak najszybsze pokonanie trasy liczącej od 80 do 160 km, a w konkursach niższych – amatorskich nawet poniżej 20 km. Rajdy nie są rozgrywane w obiektach specjalnie do tego przygotowanych (kryte ujeżdżalnie, parkury, tory), tylko w terenie na oznaczonych trasach. Zawodnicy mają prawo dosiadać dowolnych ras i typów koniowatych, w tym np. mułów.

Najbardziej charakterystyczną cechą sportu rajdowego jest podział trasy na odcinki, tzw. „pętle”, których długość nie może przekraczać 40 km (ale nie może być też krótsza niż 16 km) (FEI, 2016). Każdy odcinek rajdu kończy się na bramce weterynaryjnej, gdzie są przeprowadzane badania ruchu i kontrole parametrów fizjologicznych, odzwierciedlających stan zdrowia i kondycję konia.

Badanie weterynaryjne jest również wykonywane w przeddzień startu, a jego wynik decyduje o dopuszczeniu konia do udziału w zawodach.

Finisz rajdu CEI
160 km de Florac,
Francja, 2004
*Finish of the CEI 160 km
de Florac ride,
France, 2004*

Finisz zawodnika
z Bahrajnu na dystansie
rajdu CEI 160 km
w Asyżu, Włochy, 2009
*Finish by Bahraini
competitor; CEI 160 km
track in Assisi,
Italy, 2009*

Zwycięski finisz zawodniczki hiszpańskiej na dystansie rajdu CEI 160 km w Asyżu, Włochy, 2009
Winning finish by Spanish competitor, CEI 160 km track in Assisi, Italy, 2009

Zawodniczka włoska przed bramką weterynaryjną, Rajd CEI 160 km de Florac
Italian competitor at the vet gate, CEI 160 km de Florac ride

Zwycięzcą rajdu zostaje para koń-zawodnik, która uzyskała najkrótszy czas. Nadmierne wyczerpanie konia po ukończeniu dystansu lub kulawizna, wykazane podczas ostatniego badania, powodują eliminację pary, niezależnie od zajmowanego miejsca. Niestety, takie przypadki są bardzo częste, ponieważ problemy metaboliczne i kontuzje są niechlubną, choć kolejną cechą charakterystyczną tej dyscypliny. Analiza wyni-

ków na dystansach ≥ 100 km w 2008 r. w dziewięciu najważniejszych pod względem rajdów krajach świata wykazała, że tylko 46% koni ukończyło dystanse i było klasyfikowane (Nagy i in., 2010). Prowadzone w latach 2007–2011 badania (Younes i in., 2015) wykazały, że wśród 7032 startów par koń-zawodnik na dystansach ≥ 80 km w 9 krajach aż 54% nie zostało ukończonych. Munoz i in. (2017) podają, że odsetek

eliminacji na dystansach 100–160 km wynosi od 30 do 50%. Tak duża liczba eliminacji wynika z bardzo ostrych kryteriów oceny kondycji konia i rygorystycznego przestrzegania przez komisję weterynaryjną regulaminu, który wyraźnie podkreśla znaczenie ochrony zdrowia konia. Dlatego najmniejsza nieregularność ruchu i obniżenie punktacji za parametry fizjologiczne może powodować niedopuszczenie konia do kontynuowania rajdu.

Wyniki badań przeprowadzanych po ukończeniu każdej pętli są odnotowywane w karcie weterynaryjnej, zakładanej podczas pierwszego badania po przybyciu na miejsce zawodów dla każdego konia. Karty weterynaryjne są istotnym materiałem badawczym, pozwalającym nie tylko na ocenę wydolności, ale także na szacowanie wartości hodowlanej i parametrów genetycznych określonych cech konia, np.: czas powrotu do tętna spoczynkowego, odporność na czynniki stresujące: amplitudę temperatur, trudny teren, tempo, obciążenie itd.

Pierwszym i jednym z najważniejszych badanych parametrów jest tętno, mierzone za pomocą fonendoskopu (PZJ, 2017 b). Czas od momentu ukończenia odcinka (tzw. „arrival”) aż do przedstawienia konia do badania („check in”), wynoszący maksymalnie 20 min, jest nazywany „czasem wejścia na bramkę”. W tym okresie tętno konia musi spaść do poziomu przewidzianego przepisami, tj. 64 uderzeń/min. W sytuacji, gdy pomiar wykazuje, że tętno nie mieści się w granicach normy, koń musi opuścić bramkę weterynaryjną; jego czas przejazdu nie ulega zamknięciu, a zawodnik ma jeszcze jedną możliwość przedstawienia konia do badania. Moment wejścia na bramkę jest odnotowywany jako ukończenie danego odcinka rajdu, co później stanowi podstawę do obliczenia prędkości przejazdu. Szybki spadek tętna konia jest więc kluczem do odnoszenia sukcesów w zawodach rajdowych. Brak osiągnięcia odpowiednio niskiego tętna powoduje eliminację pary koń-zawodnik z zawodów. W konkursach międzynarodowych czas wejścia na bramkę końcową (po ukończeniu całego dystansu) jest dłuższy i wynosi 30 min.

Następny etap oceny stanu konia to badania kolejnych parametrów fizjologicznych przeprowadzane przez lekarza weterynarii:

- wypełnienie naczyń – badane poprzez naciśnięcie kciukiem dżiąsła nad górnym siekaczem i określenie czasu powrotu (kolor dżiąsła) do stanu wyjściowego;
- odwodnienie – badane przez odciągnięcie skóry na łopatkę lub szyi i sprawdzenie czasu, w którym fałd skóry powraca do normalnego stanu;
- perystaltyka – oceniana poprzez osłuchiwanie stetoskopem obydwu boków w okolicach słabizny;
- kolor błony śluzowej oka – wzrokowa ocena zabarwienia śluzówki;
- wypełnienie żyły jarzmowej – badanie poprzez krótkotrwały ucisk żyły i obserwację jej powrotu do stanu normalnego;
- napięcie mięśni – ucisk dużych mięśni (zadu, łopatki, klatki piersiowej); ich sztywność wskazuje na stopień zakwaszenia i wyczerpania zapasów energetycznych konia.

Wszelkie bolesności, otarcia i zranienia na kończynach i kłódzie, a nawet w pysku, są odnotowywane w karcie weterynaryjnej. Wyniki badania parametrów fizjologicznych dają obraz stanu metabolicznego konia. Koń, który nie jest odpowiednio przygotowany do startu, będzie miał gorsze parametry i nie będzie mógł liczyć na zajęcie dobrego miejsca.

Następnym elementem oceny jest obserwacja ruchu na specjalnie do tego przygotowanej ścieżce. Konia przeprowadza się w rękę w stępie i kłusie, bez siodła, po linii prostej o długości około 40 m. Kulawizna, a nawet lekka nieregularność może być przyczyną eliminacji.

W przypadku uzyskania pozytywnych ocen następuje obowiązkowy odpoczynek pary koń-zawodnik, który jest ustalany w oparciu o przepisy FEI według schematu: 1 min odpoczynku na 1 km trasy. Przynajmniej jeden okres odpoczynku nie może być krótszy niż 40 min, ale żaden nie może przekraczać 60 min.

Warunkiem ukończenia rajdu jest pokonanie dystansu oraz uzyskanie pozytywnej oceny podczas ostatniego badania weterynaryjnego, które musi nastąpić w czasie nie dłuższym niż 30 minut po finiszu.

Nad przebiegiem rajdów czuwa komisja,

Ocena ruchu na bramce weterynaryjnej, Vittel, Francja, 2008
Locomotion assessment at the vet gate, Vittel, France, 2008

składająca się z uprawnionych do tego sędziów dyscypliny oraz lekarzy weterynarii w liczbie przewidzianej przepisami.

Przygotowanie konia do startów w dyscyplinie Sportowych Rajdów Konnych jest oparte przede wszystkim na właściwej strategii i metodyce treningu. Jest to długi proces, który (jeśli mamy na uwadze starty w najpoważniejszych imprezach krajowych i międzynarodowych) obejmuje okres od wczesnej młodości konia aż do końca kariery. Rozpoczyna się w okresie źrebięcym i polega na prawidłowym odchowie, w którym podstawą jest nieograniczony dostęp do ruchu i odpowiednie żywienie. W momencie pełnego ukończenia wzrostu i rozwoju, około 4. roku życia (a więc bardzo późno w stosunku do innych dyscyplin jeździeckich) rozpoczyna się proces pracy nad kondycją. Podstawą jest wykształcenie wytrzymałości na długotrwały wysiłek, czyli tworzenie tzw. „bazy”. Richardier (2002 a) wskazuje, że jest ona tworzona podczas wielogodzinnych jazd w stępie w trudnym, pagórkowatym lub górskim terenie. W następnych

latach, kiedy rozpoczyna się praca w innych chodach, trening staje się bardziej urozmaicony, a średnia prędkość jazdy wzrasta. Nie mniej ważne są umiejętności zawodnika. Podczas konkursu liczy się zarówno zdolność właściwego rozplanowania tempa w dystansie, jak i odpowiedni dosiad oraz prawidłowe interpretowanie oznak zmęczenia konia, w tym np. obserwacja utraty elektrolitów (Munoz i in., 2017). Technika jazdy w rajdzie różni się zasadniczo od stosowanych w innych dyscyplinach. Polega ona przede wszystkim na harmonijnym podążaniu za ruchem konia i jak najmniejszym utrudnianiu i zakłócaniu jego naturalnej równowagi.

Punkt ciężkości człowieka powinien znajdować się nad punktem ciężkości konia; w ten sposób ciężar zawodnika najmniej wpływa na ruch zwierzęcia. Dlatego ważne jest, aby także zawodnik był w kondycji pozwalającej na jazdę przez wiele godzin w niekorzystnych, zmiennych warunkach atmosferycznych i terenowych.

W okresie przygotowań, a zwłaszcza podczas zawodów bardzo istotne znaczenie ma

Serwis na trasie rajdu, Vittel, Francja, 2008
Service on the ride route, Vittel, France, 2008

również wsparcie, jakie uzyskują zawodnik i koń od tzw. „serwisu” – ekipy, która pomaga na trasie rajdu podczas pojenia i schładzania konia oraz podczas odpoczynku na bramkach.

Klasy konkursów

Podczas zawodów krajowych, podlegających przepisom Polskiego Związku Jeździeckiego (PZJ, 2017 a) są rozgrywane konkursy oznaczone symbolami: LL, LL-ON (konkursy specjalne dla osób niepełnosprawnych), L, P, N, 1*, 2*, 3*. Każde oznaczenie wskazuje na inną długość trasy, a co za tym idzie na inny poziom trudności. Najłatwiejsza trasa – LL może liczyć od 10 do 19 km; dłuższe – L, P, N odpowiednio od 20 do 90 km. Są to konkursy z ograniczeniem prędkości (górną i dolną granicą), co oznacza, że na każdym odcinku (pętli) obowiązuje minimalna i maksymalna średnia, z jaką zawodnik może pokonać trasę.

Przekroczenie tych limitów powoduje eliminację. Przepis ten, zwłaszcza „górną granicę” został wprowadzony ze względu na ochronę zdrowia koni, które w ww. konkursach z reguły są dość młode i nieprzygotowane do dużego wysił-

ku. Zbyt duża szybkość jest największym zagrożeniem dla zdrowia konia (Younes i in., 2016). Przepisy FEI ograniczyły również wiek koni startujących w zawodach, aby zapobiec kontuzjom. Ograniczenia wiekowe powodują, że zwierzęta rozpoczynające karierę sportową na dystansach najkrótszych (LL) muszą mieć ukończone 4 lata. Wraz z wydłużaniem trasy wzrasta minimalny wiek dopuszczonych do startu koni. Konkursy w wyższych klasach, a za takie uważa się liczące ponad 80 km, są rozgrywane według innych zasad. W tych konkursach nie stosuje się górnych limitów prędkości, przez co liczy się najkrótszy czas pokonania trasy, przy zachowaniu podziału na pętle, kończące się bramką weterynaryjną. Uważa się, że są to właściwe rajdy długodystansowe ze względu na Nielimitowaną prędkość i długość trasy, a co za tym idzie wyższy stopień trudności.

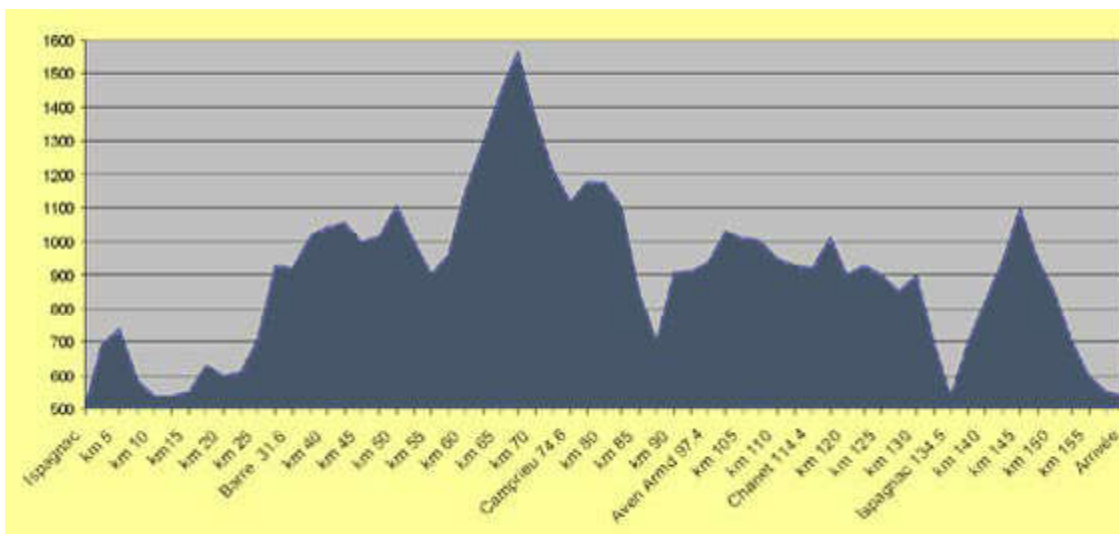
Oprócz terminologii krajowej, w nomenklaturze przyjętej przez Międzynarodową Federację Jeździecką (FEI, 2016) konkursy są podzielone na dwie kategorie oznaczone gwiazdkami: krajowe – CEN (Concours Endurance National) i międzynarodowe – CEI (Concours Endurance International):

- * – rajdy liczące od 80 km do 119 km w ciągu jednego dnia;
- ** – wszystkie rajdy liczące od 120 do 139 km (jednodniowe), 70–89 km dziennie (dwudniowe);
- *** – wszystkie rajdy na dystansie 140–160 km lub 90–100 km dziennie (dwudniowe),

- 70–80 km dziennie (3-dniowe lub dłuższe);
- **** – Mistrzostwa Seniorów na trasie liczącej minimum 160 km (jednodniowe) lub Mistrzostwa Młodych Koni na dystansie 130 km, Mistrzostwa Juniorów i Młodych Jeźdźców na dystansie 120–130 km.

Florac, panorama z trasy rajdu CEI 160 km de Florac
Florac, panorama of the CEI 160 km de Florac ride route

Rys. Profil rajdu 160 km de Florac – *Fig. Cross-section of the CEI 160 km de Florac*

Mistrzostwa Polski w rajdach długodystansowych,
Warka, 2007
*The Polish Championship in endurance riding,
Warka, 2007*

Trasa rajdu może obejmować odcinki leśne, bite trakty, drogi asfaltowe, polne ścieżki, naturalne przeszkody (rowy, strumyki, nieduże rzeki), a nawet plaże. Może także być poprowadzona w dowolnie ukształtowanym terenie, wliczając góry. Rajdy uważane za techniczne są testem dla wytrzymałości, predyspozycji fizycznych i psychicznych konia, jego stopnia przygotowania i profesjonalizmu, z jakim był prowadzony trening. Takim rajdem jest np. francuski rajd 160 km de Florac, organizowany od lat 70. XX w. w górzystym terenie Masywu Centralnego (Francja), przy amplitudzie wzniesień liczącej ponad 1000 m i temperaturach wahających się od +4 do ponad +30°C.

Rajdy mają wiele niezaprzeczalnych za-

let i są dyscypliną, która powinna cieszyć się dużym uznaniem również w Polsce ze względu na zamiłowanie Polaków do tradycji jeździeckiej i koni, a przede wszystkim ze względu na dostępność dyscypliny. Na etapie amatorskim rajdy są zdecydowanie łatwiejsze do uprawiania i mniej kosztowne od innych dyscyplin; nie wymagają infrastruktury: krytych ujeżdżalni, torów przeszkód itp. Dodatkowym atutem jest fakt, że rajdy mogą stać się okazją do towarzyskich spotkań i wspólnego uprawiania sportu za miastem, np. dają możliwość uczestnictwa w konnej przejażdżce całym rodzinom.

Wyniki osiągnięte przez niektóre kraje w Sportowych Rajdach Konnych

W ostatnich 20 latach popularność sportowych rajdów konnych gwałtownie wzrosła. Od początku istnienia tej dyscypliny w Europie krajami przodującymi pod względem zainteresowania i rezultatów były Francja, a następnie Hiszpania. Badania prowadzone w latach 1994–2008 (Nagy i in., 2010) wskazują na wiodącą rolę tych krajów, a także duży wkład w popularyzację dyscypliny. Jednym z miarodajnych wskaźników jest liczba startujących koni w zawodach najwyższej rangi, czyli rejestrowanych przez FEI. We Francji w latach, o których mowa, startowało 1029 koni, w Hiszpanii – 408, we Włoszech – 291, w Wielkiej Brytanii – 287, w USA – 176. Jedynym krajem o lepszym wyniku niż Francja były Zjednoczone Emiraty Arabskie (ZEA), co wynikało z bardzo dużej liczby zawodów organizowanych na wielką skalę, w których uczestniczyli zawodnicy z całego świata. W podanych latach we Francji zorganizowano 22 imprezy, 6 we Włoszech, 9 w Hiszpanii i wielkiej Brytanii, 11 w USA i 20 w ZEA.

W ostatnich latach sytuacja zmienia się na korzyść państw z Nowego Świata i arabskich (USA, Urugwaj, Bahrajn, ZEA). Raport FEI (www.fei.org/disciplines/endurance) podaje, że w 2015 r. na całym świecie zostało zorganizowanych 890 międzynarodowych zawodów, które odbyły się w 50 krajach na wszystkich kontynentach (oprócz Antarktydy). W konkursach wzięło udział 6826 zawodników startujących w sumie na 13 590 koniach.

Zawodnik na trasie rajdu
CEI 160 km de Florac,
Francja, 2004
*Competitor on the CEI 160
km de Florac ride route,
France, 2004*

Trasa rajdu w Vittel,
Francja, 2008
*Ride route in Vittel,
France, 2008*

To samo źródło podaje, że w stosunku do 2007 r. do tej pory liczba zawodów CEI wzrosła aż o 91%, liczba zarejestrowanych zawodników o 62%, a koni o 41%. Obecnie (maj 2017) w klasyfikacji FEI wśród 2132 zawodników najlepszy rezultat osiągnęła zawodniczka z USA, która od 2005 r. wzięła udział w 100 zawodach FEI, z czego ukończyła 73% (73 dystanse), zajmując od 1. do 26. miejsca, zaledwie 2 razy będąc 1., a średnio 6. Zawodniczka startowała w tym czasie w sumie na 18 koniach. Na 20 pierwszych pozycjach wymieniono 5 Hiszpanów, 4 Amerykanów, po dwie

osoby z Francji, Urugwaju i Bahrajnu, 1 z ZEA, Portugalii, Włoch, Irlandii, Niemiec i Argentyny. Polacy (w sumie 10 zawodników) zajmują odległe miejsca; najlepsze to 242.

W Polsce pierwsze oficjalne mistrzostwa kraju odbyły się w 1990 r. Wystartowało w nich 10 zawodników, a ukończyło 6. 14 lat później, w 2004 r. wystartowało 8 (w tym dwaj zawodnicy rosyjscy), a ukończyła tylko jedna zawodniczka. W wymienionym okresie średnia liczba uczestników zawodów wyniosła 9,2 osoby, natomiast w 2002 r. – 14 osób. Nieporównywalnie

mniejsze zainteresowanie niż skokami czy ujeżdżeniem powoduje, że nie możemy się równać nawet z Czechami czy Węgrami, nie mówiąc o sąsiadach z Zachodu.

Przedstawione wyniki wskazują na rosnącą rolę Sportowych Rajdów Konnych na

świecie wśród dyscyplin jeździeckich. Polska, która słynie z koni arabskich i jest potentatem na skalę światową w ich hodowli, wielokrotnie nieświadomie (niestety) przyczyniła się do ich rozwoju, sprzedając reproduktory, które stały się bazą światowej hodowli.

Literatura

- FEI (2016). Endurance rules. Updated 9th edition;
http://inside.fei.org/sites/default/files/Endurance%20Rules_2016%20clean_0.pdf
- Martinelli G. (2001). La cavalcata del secclo. Cavallo Magazine, Anno XVI – n. 174.
- Munoz A., Castejón-Riber C., Riber C., Esgueva M., Trigo P., Castejón F. (2017). Current knowledge of pathologic mechanisms and derived practical applications to prevent metabolic disturbances and exhaustion in the endurance horse. *J. Equine Vet. Sci.*, 51: 24–33.
- Nagy A., Murray J.K., Dyson S. (2010). Elimination from elite endurance rides in nine countries: a preliminary study. *Equine Vet. J.*, 42: 637–643.
- PZJ (2017 a). Sportowe Rajdy Konne – F. Przepisy Dyscypliny;
http://www.pzj.pl/sites/default/files/przepisy/F_Przepisy_2017_clean.pdf
- PZJ (2017 b). Regulamin Rozgrywania Zawodów w Dyscyplinie Sportowe Rajdy Konne;
http://www.pzj.pl/sites/default/files/przepisy/F_Regulamin_2017_clean_20170329.pdf
- Richardier Y. (2001). Arabians – the perfect endurance horses. *Arabian Horse Europe*, 2, 4.
- Richardier Y. (2002 a). Porter lourd, vite et loin. Materiały niepublikowane.
- Richardier Y. (2002 b). Devisé du pur sang arabe. Materiały niepublikowane.
- Strzelec K. (2000). Ocena poziomu wybranych wskaźników fizjologicznych w trakcie treningu i prób wyczynowych koni uczestniczących w rajdach długodystansowych. Praca doktorska. Akademia Rolnicza, Lublin.
- Szarska E. (2004). Rajdy długodystansowe próbą dzielności dla koni czystej krwi arabskiej (wykład). VIII Walny Zjazd Polskiego Związku Hodowców Koni Arabskich, Janów Podlaski.
- Trachsel D.S., Giraudet A., Maso D., Hervé G., Hauri D.D., Barrey E., Robert C. (2016). Relationships between body dimensions, body weight, age, gender, breed and echocardiographic dimensions in young endurance horses. *BMC Veterinary Research*, 12:226 DOI 10.1186/s12917-016-0846-x;
www.fei.org/disciplines/endurance
- Younes M., Robert C., Cottin F., Barrey E. (2015). Speed and cardiac recovery variables predict the probability of elimination in equine endurance events. *PLoS ONE* 10(8): e0137013;
doi:10.1371/journal.pone.0137013.
- Younes M., Barrey E., Cottin F., Robert C. (2016). Elimination in long-distance endurance rides: insights from the analysis of 7,032 starts in 80 to 160 km competitions. *Comparative Exercise Physiology*, 12: 157–167.

ENDURANCE HORSE RIDING – A RELATIVELY UNKNOWN DISCIPLINE IN POLAND PART 1. SPECIFIC CHARACTERISTICS

Summary

Endurance horse rides are a relatively known discipline in Poland, although they have a very long history. They have their roots in the Arabian Peninsula among Bedouin tribes, which bred Arabian horses for many centuries. The rides developed in Europe in the second half of the 20th century. The first endurance riding competition was organized by Spain, followed by France. The objective of an endurance ride is to complete a distance of 160 km as quickly as possible in one day, without endangering the horse's health. The ride is divided into sections of up to 40 km, each of which ends with a vet gate, where the horse's soundness is checked by a veterinarian. Any negative test result eliminates the horse from further competition. Currently, the best results in endurance horse riding are achieved by competitors from the New World countries (USA, Uruguay) and Arab countries (Bahrain, United Arab Emirates).

Fot. w art.: G. Polak